IZVORI FINANCIRANJA PROFESIONALNOG NOGOMETA U RH

Rogulj, Duje

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:124:277354

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-28**

Repository / Repozitorij:

REFST - Repository of Economics faculty in Split

zir.nsk.hr

UNIVERSITY OF SPLIT

dabar

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

SVEUČILIŠTE U SPLITU

EKONOMSKI FAKULTET

ZAVRŠNI RAD

IZVORI FINANCIRANJA PROFESIONALNOG NOGOMETA U RH

Mentor: **Student:**

Prof.Dr.Sc. Nikša Nikolić **Duje Rogulj**

Split, rujan, 2018.

SADRŽAJ:

1. UVOD.....1

1.1. Definicija problema.....1

1.2. Cilj rada.....1

1.3. Metode rada 2

1.4. Strukture rada.....2

2. PROFESIONALNI VS AMATERSKI SPORT.....3

2.1. Povijest sporta.....4

2.2. Profesionalizma.....6

3. IZVORI FINANCIRANJA PROFESIONALNOG NOGOMETA U EUROPI.....9

3.1. Nogomet kroz prošlost.....10

3.2. Moderni nogomet i njegovo financiranje.....12

3.3. Izvori prihoda.....15

4. Analiza izvora financiranja prof nogometnih klubova u RH.....23

4.1. Izvori financiranja nogometnog kluba Hajduk.....28

5. ZAKLJUČAK.....33

6. SAŽETAK.....34

7. ABSTRACT.....35

8. LITERATURA.....36

1.UVOD

1.1. Definiranje problema istraživanja

Profesionalni nogomet, ali i sport općenito, nije moguć bez adekvatnog financiranja. Financiranje sporta, pa tako i nogometa je od velike važnosti jer financije uvjetuju kvalitetu, atraktivnost, masovnost, dostupnost infrastrukture, obrazovanje stručnog kadra...

Financije utječu na uspješnost rezultata sportaša koji su veliki promicatelji i najbolja reklama države koju predstavljaju što vidimo po primjeru svjetskog nogometnog prvenstva održanog u Rusiji kada je cijeli svijet na temelju rezultata nogometne reprezentacije čuo za Republiku Hrvatsku. Vrhunski klupski nogomet je postao prava industrija u kojoj se vrti astrnomska količina novca.

1.2. Ciljevi rada

Cilj ovog rada je analizirati izvore i strukture financiranja nogometnih klubova kako u Europi, tako i u Hrvatskoj. Analiziranjem financijskih izvještaja te utvrđivanjem činjenica će se pokušati utvrditi značajke i trendovi u poslovanjima nogometnih klubova. Cilj rada je i utvrditi kako je sport izgledao u povijesti, njegovi daleki počeci te pojava profesionalizma tj. profesionalnih sportaša.

1.3. Metode rada

Metode koje su se koristile prilikom izrade ovog završnog rada su: metoda analize, sinteze, metoda indukcije i dedukcije te metoda deskripcije i povijesna metoda.

Metodom analize složenije analize se raščlanjuju na manje, jednostavnije dijelove. Metodom sinteze će se istražiti i objasniti organizacija financija u nogometu na europskoj i nacionalnoj razini s detaljnom analizom nogometnog kluba Hajduk Split. Postpkom dedukcije će se pokušati zaključiti kako je sustav financiranja organiziran.

Svim ovim metodama je cilj olakšati i pojednostavniti rezultate ovog istraživanja. Koriste se još metode deskripcije i povijesne metode kojom će se analizirati dokumente.

1.4. Struktura rada

Glavni dio rada se sastoji od tri cjeline koje se granaju na manje dijelove. U prvom dijelu rada će se analizirati i obrađivati tema amaterskog i profesionalnog sporta te počeci sporta i sportskih igara.

U drugom dijelu rada analizirat će se izvori financiranja profesionalnih nogometnih klubova u europi te će se obraditi tema nogometa od osnutka do danas kao i strukture financiranja najvećih europskih nogometnih klubova koji godišnje ostvaruju najveće prihode.

U završnom dijelu rada obradit će se hrvatska nogometna liga i klubovi u njoj te njihove strukture prihoda s posebnim osvrtom na nogometni klub Hajduk Split.

U završnom dijelu rada će autor izraziti svoje mišljenje na temelju činjenica koje se nalaze u ovom radu.

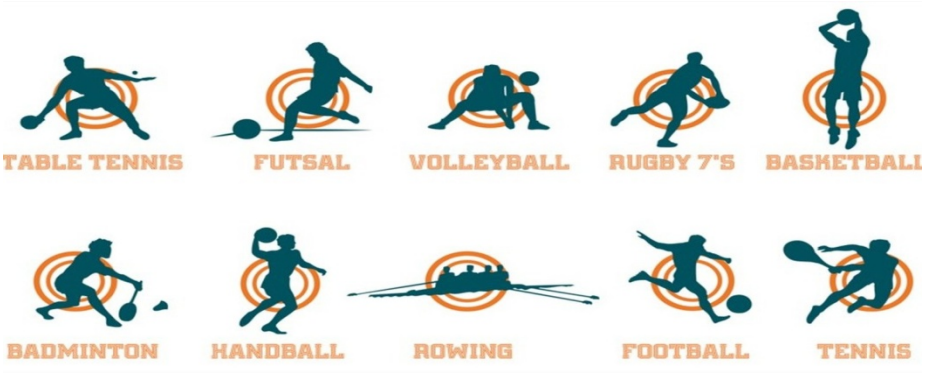
2.PROFESIONALNI I AMATERSKI SPORT

„Prema Zakonu o športu (2006.) pod pojmom sport podrazumijevaju se različite natjecateljski usmjerene, motoričke aktivnosti varijabilnog i dinamičkog karaktera koje djeci, mladeži i odraslima omogućavaju zadovoljavanje potrebe za kretanjem i igrom, razvoj sposobnosti, osobina i sportskih znanja, sportsko izražavanje i stvaralaštvo te očuvanje i unapređivanje zdravlja i postizanje sportskih rezultata na svim razinama natjecanja“ (Milanović, 2009;26). Nekada u povijesti riječ sport je podrazumjevala svaku igru i zabavu.

Možemo reći da je svaki pojedinac na neki način povezan sa sportom, netko više a netko manje ali ne postoji pojedinac koji nikada u životu nije imao doticaja s nekim oblikom sporta. Danas živimo u svijetu gdje su profesionalni sportaši velike zvijezde, zarađuju velike količine novca i planetarno su popularni, ali nije uvijek bilo tako. Počeci sporta i sportskih natjecanja sežu daleko u povijest. Prednosti onih koji su bolje trčali, skakali, bacali, plivali, gađali i slično bila je neosporna, pa su se iz tog razloga te djelatnosti vježbale kao sastavni dio borbe i vojno obrazovanje

Osnovna podjela sporta je na individualni i timski. Timski sportovi su oni koji se izvode grupno tj. oni koji se ne mogu izvoditi samostalno već moraju postojati neke momčadi koje se nalaze na suprotnim stranam. Najpoznatiji timski sportovi su: nogomet, košarka, hokej, rukomet... Individualni sportovi su oni u kojima je pojedinac sam zaslužan za svoje uspjehe kao što su: tenis, plivanje, skijanje...

Druga važna podjela je na amaterske i profesionalne sportove i sportaše. Profesionalni sport je ozbiljnijeg karaktera od amaterskog, u njega je uloženo više novca, sportaši su plaćeni velikim iznosima, masovno je praćen od strane javnosti te je postao neka vrsta industrije dok je amaterski sport skroman, sportaši u pravilu ne žive od tog sporta ali ipak dobivaju neku naknadu te se njim ljudi bave ili s ciljem da pređu u profesionalni sport ili iz njima poznatih razloga i ljubavi prema tome što rade.

Slika 1. – prikaz sportova

Izvor: LE BUZZ-Eurosport

2.1. Povijest sporta

Prema dostupnim informacijama možemo reći da su najstariji zapisi i spomenici vezani za sport pronađeni na otoku Kreti (Grčka) gdje su pronađena sportska borilišta i igrališta s gledalištem iz razdoblja kretske (minojske) kulture – otprilike 2600. Do 1100. Pr.Kr.

Možemo reći da je Grčka kolijevka sporta, u staroj Sparti sportske aktivnosti su u potpunosti bile povezane s vojskom, najpopularniji oblici rekreacije i sporta su bili: trčanje, skakanje, bacanje, hrvanje i sl. Za razliku od Atene gdje se javlja gimnastika. U Grčkoj su se rodile i olimpijske igre kada su, prema legendama, grčke države prekidale međusobna neprijateljstva za vrijeme trajanja igara. „Zbog stalnih lokalnih ratova i čestih sporova među pojedinim gradovima-državama bilo je nužno osigurati siguran put svim sudionicima, mirna natjecanja i povratak kući. Zato su glasnici, pozivajući na igre, istodobno oglašavali božji mir – ekeheriju, kojega se narušavanje najoštrije kažnjavalo. Igrama su mogli pristupiti slobodni građani grčkoga podrijetla, dok su barbari i robovi mogli biti samo gledatelji. Grčke udane žene nisu smjele sudjelovati ni kao publika. Iz OI bili su isključeni i oni koji su prolili krv i čija krivnja nije bila ispravljena, oni koji su počinili krađu u hramu te natjecatelji koji u Olimpiju nisu stigli do točno određenoga roka. Sva športska natjecanja održavala su se pod strogim nadzorom isprva dvojice, potom devetorice helanodika, koji su razdjeljivali natjecatelje u kategorije muškaraca i mladića do 18. godine, raspoređivali ih do izlučnih borbi te

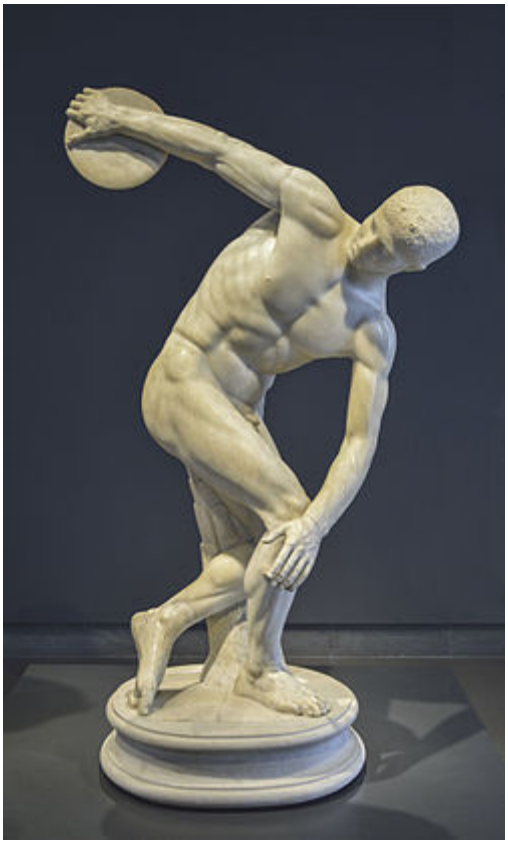
proglašavali pobjednike pojedinih natjecanja, kiteći ih vijencem od divlje masline.“ – (http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=45045)

Prvi vjerodostojan zapis o održavanju igara u Olimpiji datira iz 776. Godine prije Krista iako to nisu bile i prve olimpijske igre održane u staroj Grčkoj. Neki od sportova su bili trčanje na takozvani jedan stadij odnosno 192 metra i trčanje na dva stadija, utrka na duge staze (dolikhos), petoboj (penathlon) koji se sastojao od trčanja na jedan stadij, skoka u dalj, bacanja diska, bacanja koplja i hrvanja. Nadalje postojao je i sport sličan današnjem boksu koji se zvao šakanje, utrke konjima i pankration tj. Spoj hrvanja i šakanja. Igre su prekinute 393. Godine kada ih je rimski car Teodozije 1. zabranio.

Jačanjem rimskog utjecaja gubi se starogrčki pogled na sport i sklad. Rimljani razvijaju koncept kruha i igara, uz sveprisutni vojni odgoj, omiljen je bio i lov, plivanje u javnim kupalištima takozvanim termama i u plivalištima. Atletika nije bila popularna kao kod Grka ali jačaju gladijatorkse borbe koje su gruba i brutalna preteća današnjeg MMA (mix martial arts) čiji borci se i nazivaju modernim gladijatorima po uzoru na rimske borce.

Dolaskom srednjeg vijeka opet dolazi do promjene tjelesnog odgoja ali i poimanja sporta općenito. Javljaju se vitezovi i gospoda koji sudjeluju na viteškim turnirima gdje se koriste: mač, štit, koplje i ostale vrste oružja – sportskih rekvizita.

Krajem 18. I početkom 19. Stoljeća započinje proces masovnijeg bavljanja sportom, javljanje masovnijeg bavljenja sportom usko je povezano s pojavom slobodnog vremena ali i zahvljaujući medicini jer se počinje prepoznavati koje pozitivne utjecaje sport ima na ljudsko tijelo.

Slika 2. „Diskobol – Miron oko 450. Pr.Kr.“ (starogrčki atletičar, bacač diska)

Izvor: https://hr.wikipedia.org/wiki/Diskobol

2.2. Profesionalizam

Današnji sportaši potpisuju astronomske ugovore i zarađuju više novca nego što većina stanovništva može uopće zamisliti, pa tako imamo pdatak da je naš reprezentativac Luka Modrić potpisao novi ugovor sa svojim klubom Real Madridom na 10 milijuna eura što je otprilike 27 tisuća Eura dnevno. Luka Modrić čak nije među najplaćenijim nogometašima a kamoli među najplaćenijim sportašima općenito. Pojedini nogometaši imaju po 30 do 40 milijuna eura godišnje, košarkaši znaju potpisati na 150 miliuna na 4 godine dok pojedini vozaći formule 1 imaju 50ak milijuna eura godišnje a UFC-ovi borci za jedan jedini meč tj. borbu koja može biti gotova za manje od minute znaju zaraditi po 100 milijuna dolara od razno raznih sponzora i ugovora. No nije oduvjek bilo tako,sportaši su kroz povijest uvijek imali neki oblik koristi kao nagradu za svoja postignuća ali nikada to nisu bili toliko veliki

novčani iznosi. Npr. olimpijske igre su prije samo nešto više od sto godina bile amaterske te je bilo nezamislivo da sportaši budu plaćeni za svoje sportske uspjehe pa tako imamo primjer s Olimpijskih igara iz 1912. održanih u Stockholmu gdje je pobjednik u petoboju i desetoboju američki Indijac Jim Thorpe bio diskvalificiran kada je otkriveno da je poluprofesionalno igrao baseball prije svojih olimpijskih pobjeda. Zlatne medalje su mu oduzete i umro je bez njih a Međunarodni olimpijski odbor ga je rehabilitirao tek 1983. Godine. Naime u vizijama tadašnjih čelnika MOO-a (Međunarodni olimpijski odbor) sportaši su se trebali natjecati iz sportskih ideala a ne za novac iako postoje zapisi prema kojima je još u antičko doba pobjednik olimpijskih igara doživljavao brojne počasti poput doživotne besplatne hrane te visoke novčane nagrade. Daleke 594. godine prije Krista propisana je nagrada od 500 drahmi i to za svakog Atenjanina koji bi pobjedio na Olimpijskim igrama. U 18. stoljeću počinje se s plaćanjima u sportovima poput: golfa, boksa, konjskih utrka te kriketa. Profesionalizam u bejzbolu unutar Sjedinjenih Američkih Država naglo se počeo širiti od 1869. godine, a potom u sljedećih dvadeset i pet godina i u golfu, američkom nogometu, kuglanju, košarci te hokeju. Godine 1926. započela su i profesionalna natjecanja u tenisu (Božović, 2008.).

Problem amaterskog i profesionalnog pitanja je vrlo kompleksan iz razloga što je razgraničenje između amaterizma i profesionalizma vrlo tanko, glavna razlika se navodi novac koji sportaši dobivaju za svoje uspjehe. Profesionalni sport se uglavnom promatra kao onaj za koji se dobiva novčana nagrada ali imamo mnogo ozbiljnih amaterskih ili ozbiljnih rekreativnih sportaša koji su nekada osvojili neku nagradu a opet, ne možemo ih svrstati u profesionalne sportaše iz razloga što se bave nekim drugim poslom i od tog drugog posla imaju plaću. Nadalje u profesionalnom sportu nisu uključeni samo sportaši već i čitav niz raznih: trenera, nutricionista, liječnika i ostalog pratećeg osoblja. Dakle profesionalni sportaš nije onaj koji za svoje postignuće dobije novčanu nagradu. Profesionalni sportaš je ipak puno više od tog novca, njegov cijeli život je posvećen tom sportu.

Prema definicijama koje možemo pronaći, može se reći da je profesionalni sportaš prema zanimanju ona osoba koja najveći dio svog vremena posvećuje uvježbavajući vještine koje su mu potrebne za postizanje vrhunskih rezultata u određenom sportu. U obzir moramo uzeti i razno razne prihode koji nisu vezani direktno uz sport već uz sportaša kao ikonu, prije svega se to odnosi na marketinške i sponzorske ugovore koje razne korporacije potpisuju sa sportašima.

Profesionalni sportaš se od amaterskog razlikuje po tome što prije svega profesionalni sportaš vodi neki drugačiji život od amaterskog. Profesionalnom sportašu je njegov sport jedini izvor prihoda i iz tog razloga on za razliku od amaterskog sportaša, na svoj sport ne može gledati isključivo kao na nešto što voli raditi, već na nešto što bi u budućnosti trebalo rješiti njegovu egzistenciju. Sport njemu predstavlja posao, svakodnevni treninzi i sati i sati provedeni u dvoranama i na otvorenom u današnje vrijeme kada se postavlja mnogo pitanja koliko je profesionalizam u sportu zdrav za sportaša i kakve će on posljedice po svoje zdravlje imati jednom kada se prestane baviti sportom ne mogu se usporediti s amaterskim sportom koliko god amaterski sportaši svog života posvećivali pojedinom sportu i disciplini.

Amaterski sport je puno bliži sportašima, siroviji, iako se i on poput profesionalnog odvija po propisanim pravilima, u amaterskom je ta povezanost veća iz razloga što nije sve tako striktno kao u profesionalnom koji iz dana u dan mjenja zakone i prilagođava se medijskim kućama koje vrše prijenose ali i gledateljima koji traže zabavu i napetost te se time gubi pravi smisao. Profesionalni sport postaje previše komercijaliziran dok je amaterski zadrao onu izvornu bit a to je igra i zabava. Profesionalnom nogometašu je nogomet posao kao što je konobaru posluživanje posao, dok amaterskom nogometašu, nogomet je prije svega velika ljubav iz koje možda nikada neće imati nikavu financijsku korist. Amaterski sport je oduvjek bio nešto čime se pojedinac bavi u slobodno vrijeme dok profesionalni zahtjeva potpunu posvećenost 24 sata dnevno, 365 dana u godini.

Slika 3. Amaterski nogomet u Engleskoj

Izvor: Daily Mirror.com.uk

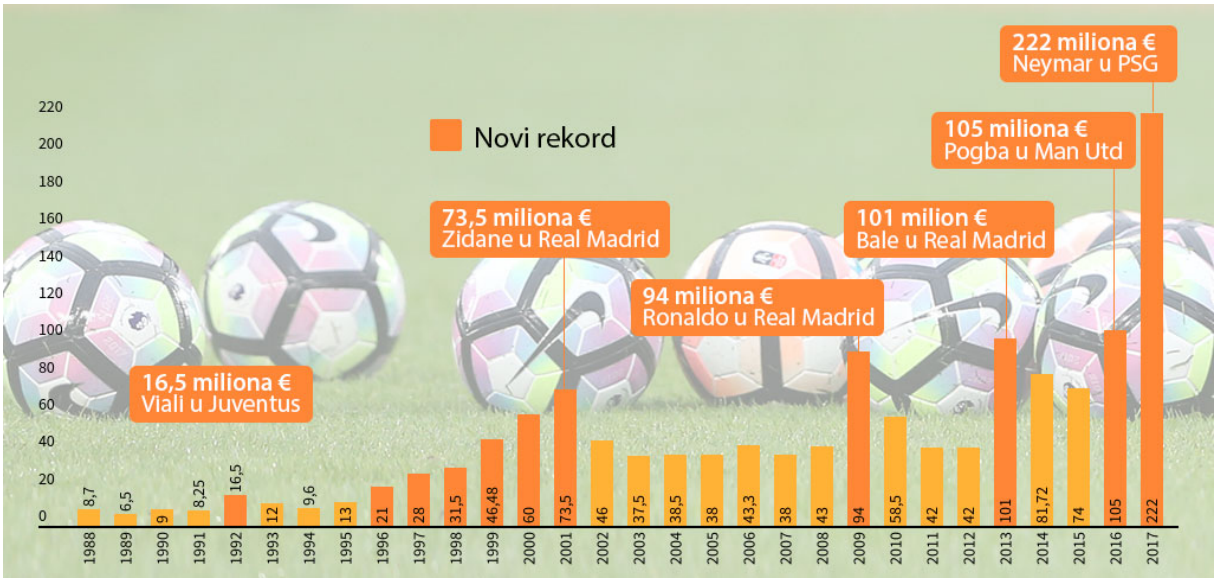

Slika 4. Profesionalni nogomet u Engleskoj

Izvor: Predicct.com.cy

3. IZVORI FINANCIRANJA PROFESIONALNIH NOGOMETNIH KLUBOVA U EUROPI

Nogomet je posljednjih godina porušio sve rekorde, i zarade i potrošnje. Iz sezone u sezonu postavljaju se novi rekordi u odšetama igrača, pa tako iz godine u godinu klubovi troše sve više i više novca. S razlogom se postavlja pitanje tko to financira i odakle im tolike količine novca da pokriju sve te troškove. Pojedini klubovi su u vlasništvu bogatih šeika koji su jednog igrača spremni platiti 222 miliuna eura (PSG za Neymara u ljeto 2017.), drugi su u vlasništvu bogatih ruskih skorojevića kao što je Chelsea koji je u vlasništvu Romana Abramovića dok treći pokušavaju svoj put pronaći u modelima bez jednog vlasnika, tj u modelima u kojima su navijaći ujedno i dioničari i vlasnici kluba (B. Dortmund). Jedan od razloga sve veće potrošnje je masovna popularnost nogometa koji se iz Europe proširio na Aziju i Sj. Ameriku te se sada velikim europskim klubovima otvorilo novo veliko tržište gdje mogu plasirati svoje proizvode (dresovi, oprema, utakmice...).

Slika 5. Rekordni transferi po godinama

Izvor: (http://balkans.aljazeera.net/vijesti/grafika-najskuplji-nogometni-transferi)

Procjenjuje se da je europsko nogometno tržište u prošloj sezoni, sezoni 2017/2018 ostvarilo prihode veće od 27 miljardi USD. Najveće prihode ostvaruju klubovi Engleske Premier Lige.

3.1. Nogomet kroz prošlost

Nogometna povijest seže daleko u povijest kada su razni narodi igrali neke verZije nogometa s nekim tadašnjim oblicima lopte. Povijest nogometa kakvog danas poznajemo ima korjene u Engleskoj sredinom 19. stoljeća, točnije 1863. Godine kada je u Londonu osnovan nogometni savez (Football Association). „Engleski nogometni savez je donio prvi skup pravila kojih su se svi klubovi morali pridržavati. No, učinak engleskog saveza nije bio toliko značajan, jer nije bilo profesionalnih klubova. Profesionalni klubovi su nastali kada je radnička klasa preuzela vlast nad nogometom. Tada su neki biznismeni uvidjeli da gledatelji žele vidjeti utakmice, pa su počeli naplaćivati ulaznice. Kada je nogomet postao sport na profesionalnoj razini, počeo se nezaustavljivo širiti po cijelom Otoku.“ (Wikipedija-Povijest nogometa).

Najstariji nogometni klub na Otoku je Sheffield Football Club, osnovan 1855 (danas ne postoji), a od postojećih klubova najstariji je Nottingham County, osnovan 1865.

Nogomet se iz Engleske proširio na Dansku (nogometni savez 1874.), te Nizozemsku, Italiju, Francusku, Švicarsku... Nogometni počeci su bili skromni. Nogometom su se bavili uglavnom radnički slojevi društva koji su u uvijek prevladavali na tribinama lokalnih klubova u Engleskoj ali i svugdje u Europi. Nogomet je prešao veliki put od svojih početaka do danas i puno toga se promjenilo. Kada je postao popularan tijekom 1870ih i 1880-ih, profesionalno bavljenje nogometom je bilo zabranjeno u Engleskoj i Škotskoj. Na sjeveru Engleske neki klubovi su počeli sa zapošljavanjem trenera nogometa tzv. profesora nogometa i to je ostalo zabilježeno kao prvi slučaj profesionalizma u povijesti nogometa. 1885. godine engleski savez je dozvolio profesionalizam, ali plaće nisu smjele biti više od normalne građanske plaće (sjetimo se godišnjih plaća pojedinih sportaša s početka rada). Kako je nogomet postajao sve popularniji žene ga počinju igrati te je prva zabilježen utkamica odigrana 1895.godine.

Slika 6. Prvo Svjetsko prvenstvo održano u Urugvaju 1930.

Izvor: (https://sportsport.ba/fudbal/sve-je-pocelo-u-urugvaju-davne-1930/34226)

Nogomet se puno promjenio od 1930. Godine do danas. U današnjem, modernom nogometu gotovo sve se vrti oko novca

3.2.Moderni nogomet i njegovo financiranje

Početkom 2018. godine krovna europska organizacija (UEFA) objavila je redovno izvješće o vrednovanju klupskog licenciranja za europske nogometne klubove. U izvješću se između ostalog govori o tome kako je primjena financijskog fair playja (FFP-a ; Financial Fair play) pridonjela boljoj financijskoj stabilnosti nogometnih klubova u najjačim europskim ligama. „Financijski fair play je zamišljen kao skup pravila, koja bi trebala osigurati da europski nogometni klubovi ne troše više od onoga što zarađuju, a sve u cilju dugoročne stabilnosti i održivosti kluba. Na UEFA-inim web stranicama stoji jezgrovito objašnjenje da je cilj FFP-a unaprijediti ukupno financijsko zdravlje europskog kao skup pravila, koja bi trebala osigurati da europski nogometni klubovi ne troše više od onog što zarađuju, a sve u cilju dugoročne stabilnosti i održivosti kluba. Na UEF-inim web stranicama stoji jezgrovito objašnjenje da je cilj FFP-a unaprijediti ukupno financijsko zdravlje europskog klupskog nogometa ili još jednostavnije "klubovi moraju dokazati da su podmirili svoje račune!". Onaj ključan dio je taj da ako vlasnik kluba (neovisno radi li se socios modelu ili privatnom vlasniku) ulaže vlastita sredstva u klub, onda minus u 3 godine može biti 30 milijuna eura. Ako pak, vlasnik ne ulaže svoja sredstva, onda minus u 3 godine može biti svega 5 milijuna eura. Sankcije za nepoštivanje tih odredbi su u rangu od financijske kazne do izbacivanja iz europskih natjecanja" (www.nogometplus.net- Financijski fair play)

FFP ima i svojih mana, trebao je dovesti potrošnju nogometnih klubova u neke normalnije okvire, da se ne ponavljaju sulude potrošnje pojedinih nogometnih klubova poput Manchester Cityja, Chelsea prije desetak godina ili Intera iz Milana 90-ih. Primarni cilj je bio da se spriječi način poslovanja klubova kojima oni gomilaju dugove koje samo prenose iz godine u godinu, neki klubovi su sezone zavravali u nevjerojatno velikim minusima i novac trošili pomalo suludo poput npr. Glasgow Rangersa koji su završili u 4. ligi škotskog prvestva, takve primjere imamo i u Hrvatskoj. RNK Split koji trenutno igra 3. amatersku ligu Hrvatskog prvenstva do prije samo tri sezone je davao plaće od 350 000 Eura što je za hrvatske nogometne standarde teško priuštivo. No FFP je na neki način i odredio budućnost nogometa na 10-15 najboljih nogometnih klubova koji su uspostavili neku vrstu monopola. Ti klubovi poput Barcelone, Real Madrida i sličnih dominiraju ne samo europskim, već i cjelokupnim svjetskim tržištem te ostvaruju prihode koje drugi „manji" klubovi ne mogu pratiti. Ti takozvani elitni klubovi ostvaruju astronomske prihode od navijača iz cijelog svijeta i samim

time imaju veći budžet za potrošnju dok npr. da netko kupi neki manji klub poput Leeds Uniteda (Engleska 2. Liga) i da želi uložiti veliki novac to mu je zabranjeno jer taj klub ne ostvaruje velike prihode tako da ne može niti trošiti velike svote novca iako time nebi završio u minusu već bi pojedinac investirao svoj vlastiti novac.

Slika 7. Bivši predsjednik UEFA-e Michele Platini

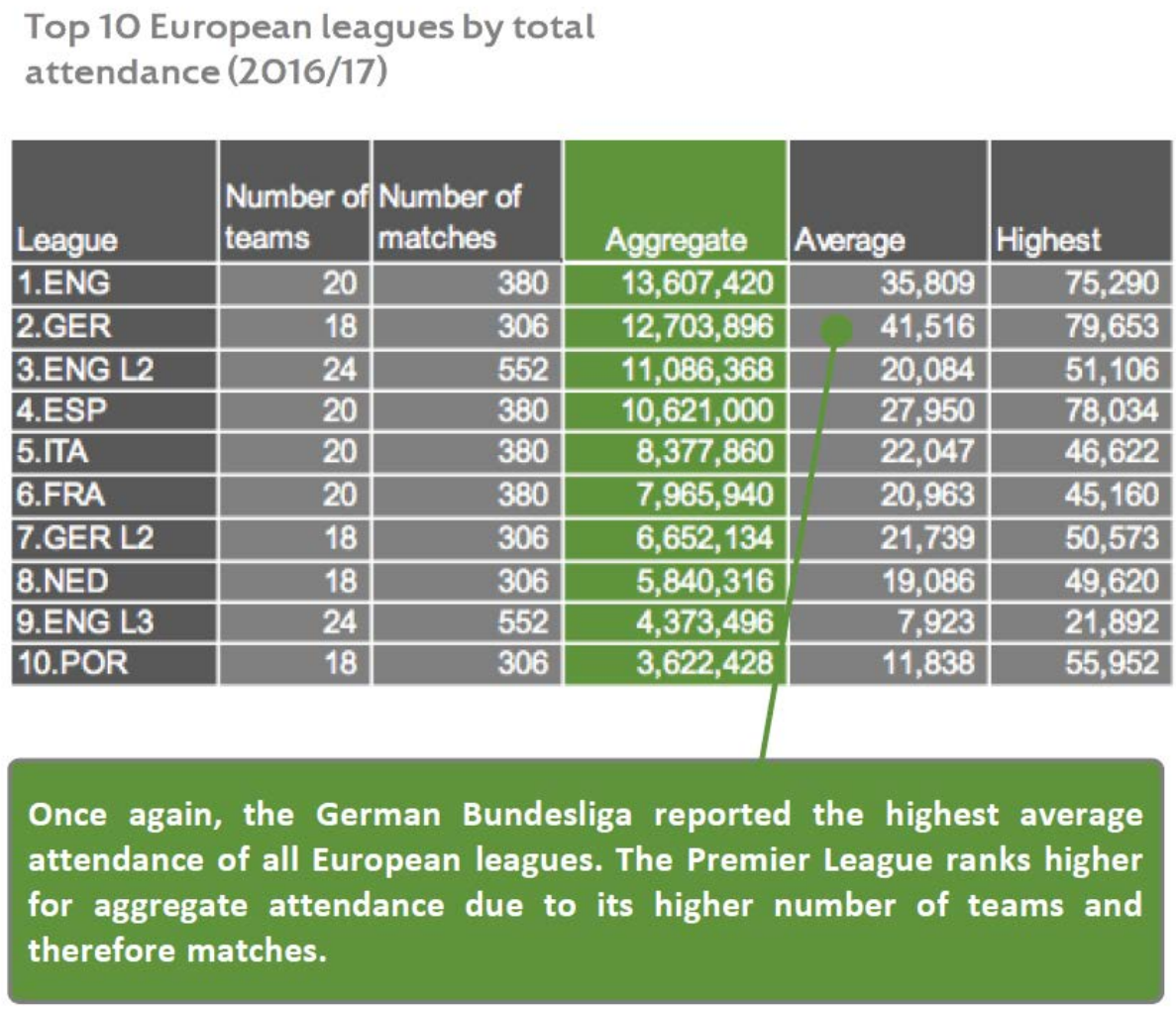
Izvor: ESPN.com

Nadalje u izvješću se pokazuje nastavak pozitivnih trendova u investicijama, prihodima i profitabilnosti. „održivost europskog klupskog nogometa je neupitna, a 700 klubova iz najelitnijih domaćih natjecanja zajedno generira najveću operativnu dobit bez transfera u povijesti i godišnji rast prihoda od skoro 10%“ (www.nogometplus.net)

12 najelitnijih klubova ostvarilo je značajno povećanje komercijalnih i sponzorskih prihoda, u zadnjih 6 godina ostvarili su povećanje za nevjerojatnih 1,58 milijardi Eura, što je više nego dupli rast u odnosu na rast prihoda svih ostalih europskih prvoligaških klubova skupa.

UEFA broji 55 članica. 5 država spada pod elitu, to su Engleska, Španjolska, Italija, Francuska (po 20 klubova) i Njemačka (18 klubova). Neke države poput hrvatske se odlučuju na smanjenje broja klubova u prvoj ligi s ciljem povećanja konkurentnosti. Naime kada neku ligu koja nije dooljno razvijena igra puno klubova tada se gubi na kvaliteti te se javljaju momčadi koje značajno kaskaju za ostalima po kvaliteti. Trenutno se u prvim ligama u Europi (pod UEFA-inoj organizaciji) nalazi 713 klubova. U nekim zemljama prvenstvo se odigava u

ljetnim mjesecima, tj prvenstvo počinje na proljeće i traje do jeseni ali prevladavi „normalan“ sustav natjecanja. Prvenstva u većini zemalja, u njih 43 odigrava po zimskom formatu tj. od Srpnja/Kolovoza do Svibnja. Europski stadioni su uglavnom popunjeni za razliku od naših, pa se javlja podatak da Barcelonu u prosjeku na domaćim utakmicama prati 78 000 ljudi ili 1 480 000 ljudi u sezoni, bolji prosjek ima jedino Borussia Dortmund sa 79 653 gledatelja po susretu ali je ukupni zbroj manji iz razloga što imaju manje utakmica u sezoni.

Slika 8. Ukupna i prosječna gledanost nogometnih utakmica u top 10 liga Europe

Izvor:Nogometplus

3.3. Izvori prihoda

Prihodi koje ostvaruju nogometni klubovi u Europi zadnjih godina su se dodatno promjenili u strukturi u korist medijskih i raznih drugih komoercijalnih prava, od ulaznica za susrete se ostvari manje od 20% zarade. Nekada su klubovi prihode ostvarivali uglavnom od ulaznica za susrete te od transfera, ali danas, uspješni klubovi veliki dio prihoda zarađuju na razne načine počevši od sponzorstava, medijskih prava, preko prodaje dresova i službene odjeće do dodatnih prihoda na samim stadionima i nagrada na turnirima i pripremama na drugim kontinentima.

„Podaci Koje je objavio *Forbes* pokazuju da se u posljednjih nekoliko godina struktura prihoda nogometnih timova dodatno promijenila u korist prava za prijenos i drugih komercijalnih stavki. U sezoni 2011.-2012. od prava prijenosa oni su ostvarivali **40% prihoda**, a taj je udio u prošloj sezoni porastao na **44%**. Udio prihoda od drugih komercijalnih izvora također je porastao **s 37% na 39%**, dok se od ulaznica na susrete prije pet godina ostvarivalo **23% prihoda**, a sada je to **17%.**

- **TV PRAVA**

Pet najvećih europskih nogometnih liga godišnje samo od prava prijenosa susreta zarađuje **8,2 milijarde dolara.**

Engleska Premier liga se prati u cijelom svijetu i mnogi je smatraju najzanimljivijom i najboljom ligom na svijetu. Ugovori od TV prava su astronomsko veliki pa su tako televizijske kuće Sky Sport i BT za 5,136 miljardi funti kupili TV prava za tri sezone (2016/17 do 2018/19) . Sky je većinski vlasnik prava i prenosit će 128 utakmica uživo za 11 miliona po utakmici. Još se ne zna sa sigurnoću koliko je Sky platio TV prava za nove tri sezone ugovorm koji je potpisan pred kraj prošle sezone. Za usporedbu talijanska Serie A (prva liga) je prodala TV prava za sljedeće tri godine španjolskoj televizijskoj kući MediaPro za milijardu i 50 milijuna eura.

	TABLE AS IT STANDS	P	W	D	L	GF	GA	GD	Pts	Games on TV	TV game fees*	Place money**	Equal share †	TOTAL PL Income
1	MAN CITY (C)	37	31	4	2	105	27	+78	97	26	£31.5m	£39.8m	£82.0m	£153.2m
2	MAN UNITED	37	24	6	7	67	28	+39	78	28	£33.9m	£37.8m	£82.0m	£153.6m
3	TOTTENHAM	37	22	8	7	69	32	+37	74	25	£30.3m	£35.8m	£82.0m	£148.1m
4	LIVERPOOL	37	20	12	5	80	38	+42	72	28	£33.9m	£33.8m	£82.0m	£149.6m
5	CHELSEA	37	21	7	9	62	35	+27	70	26	£31.5m	£31.8m	£82.0m	£145.3m
6	ARSENAL	37	18	6	13	73	51	+22	60	28	£33.9m	£29.8m	£82.0m	£145.7m
7	BURNLEY	37	14	12	11	35	37	−2	54	7	£12.5m	£27.8m	£82.0m	£122.3m
8	EVERTON	37	13	10	14	43	55	−12	49	19	£23.2m	£25.8m	£82.0m	£131.0m
9	LEICESTER CITY	37	12	11	14	52	55	−3	47	12	£14.9m	£23.9m	£82.0m	£120.7m
10	NEWCASTLE	37	11	8	18	36	47	−11	41	18	£22.0m	£21.9m	£82.0m	£125.9m
11	CRYSTAL PALACE	37	10	11	16	43	55	−12	41	12	£14.9m	£19.9m	£82.0m	£116.8m
12	BOURNEMOUTH	37	10	11	16	43	60	−17	41	11	£13.7m	£17.9m	£82.0m	£113.6m
13	WATFORD	37	11	8	18	44	63	−19	41	10	£12.5m	£15.9m	£82.0m	£110.4m
14	BRIGHTON	37	9	13	15	34	50	−16	40	13	£16.1m	£13.9m	£82.0m	£112.0m
15	WEST HAM	37	9	12	16	45	67	−22	39	17	£20.8m	£11.9m	£82.0m	£114.7m
16	HUDDERSFIELD	37	9	10	18	28	57	−29	37	9	£12.5m	£9.9m	£82.0m	£104.5m
17	SOUTHAMPTON	37	7	15	15	37	55	−18	36	16	£19.6m	£8.0m	£82.0m	£109.6m
18	SWANSEA CITY	37	8	9	20	27	54	−27	33	10	£12.5m	£6.0m	£82.0m	£100.5m
19	WEST BROM (R)	37	6	13	18	31	54	−23	31	9	£12.5m	£4.0m	£82.0m	£98.5m
20	STOKE CITY (R)	37	6	12	19	33	67	−34	30	12	£14.9m	£2.0m	£82.0m	£98.9m

Slika 9. Zarada po klubovima od TV prava i ukupno u Engleskoj Premier ligi u sezoni 2017/2018

Izvor: sportarena.hr/nogomet

S obzirom na ogromni novac koji TV kuće ulažu u nogomet za očekivati je da traže i nešto za uzvrat, tako se Premier liga igra u terminima u kojima se u jednom kolu može pratiti gotovo sve klubove. Jedna utakmica se igra petkom, jedna ponedjeljkom a ostalih osam je podjeljeno na subotu i nedjelju na način da se ne igraju sve u isto vrijeme već u različitim terminima (npr. 1 Uutakmica u 13:30, 2 utakmice u 16:00 te jedna u 18:00). Na ovaj način TV kuća ima popunjen dnevni program i ima više prostora na zaradu od reklama i marketinga. Primjer dokle to sve seže nam dolazi iz Španjolske La lige koja je ovo ljeto potpisala ugovor s kompanijom po imenu Relevent u trajanju od petnaest godina a po kojem će se za početak jedan susret španjolskog prvenstva godišnje odigravati u Sjevernoj Americi. Ovaj potez sa sportske strane neman nikakvog smisla iz razloga što sportaši putuju na drugi kraj sivjeta odigrati utakmicu nacionalnog prvenstva(?) te riskiraju ozljede a sve radi nepoznate zarade treće strane. Naime nije poznato koliko bi španjolski nacionalni nogometni savez trebao uprihoditi od ovog poteza ali sigurno u igri nije mali novac. Naravno svi igrači na čelu s kapetanima Barcelone (Messi) i Real Madrida (Ramos) su se pobunili te odlučili bojkotirati ovo odigravanje prvenstvene utakmice na drugom kontinentu. Za primjer ove sezone se

španjolski superkup (osvajač prvesnstva i osvajač kupa) odigrao u marokanskom gradu Tanger. Također nije poznato koliko je savez od toga uprihodio dok je njihovo opravdanje za ta nazovimo ih gostovanja španjolskih klubova po svijetu, populatizacija samog nogometa i La lige. La liga još nije objavila podatke sa zaradama pojedinih klubova u prošloj sezoni, ali u sezoni 2016-2017, španjolski klubovi su zaradili 1,25 milijardi eura dok su u Segundi (2. Liga) zaradili 140,8 miliuna eura. Barcelona je zaradila 146,2 miliuna eura te je bez obzira na to što je izgubila prvenstvo, zaradila više od osjvajača Real Madrida koji je zaradio 140,1 miliun eura. „ La liga je određenim preinakama pokušala smanjiti razliku Barce i Reala u odnosu na ostale klubove, međutim razlika u zaradama je još uvijek velika. Atletico Madrid se nalazi na trećem mjestu (99,2 milijuna), četvrto mjesto zauzeo je Athletic Bilbao (71 milijun eura), dok se na petom mjestu nalazi se Valencija sa 67,4 milijuna eura. Najmanje su zaradili Leganes i Alaves (39,3 miliuna eura) Kada su u pitanju klubovi Segunde, najviše je zaradio Rayo Vallecano (devet milijuna eura), a slijede ga Getafe i Levante s jednakom zaradom od 8,7 milijuna.
Distribucija novca ovisi o nekoliko fiksnih i promjenjivih varijabili. Pedeset posto zarađenog novca La liga jednoliko dodjeljuje svim klubovima, dok je najvažnija promjenjiva varijabla zavisna o rezultatima u posljednjih pet sezona. Barcelona je u posljednjih pet sezona tri puta osvajala ligu te ne čudi da su upravo katalonci zaradili najviše novca. Ostali kriteriji za podjelu novca su: broj pretplatnika, broj gledatelja na utakmicama, broj pratitelja na društvenim mrežama..“(http://www.goal.com/hr/vijesti/klubovi-primere-zaradili-125-milijardi-eura-barci-vise-nego/1lfw8k5ka7h8b13x5dobd74gzf)- Za usporedbu u engleskoj Premier ligi najmanju zaradu je imao Stoke City sa 98,8 miliuna funti što je otprilike 110 miliona eura ili 3 puta više nego klubovi u španjolskoj koji su ostvarili najmanji prihod od tv prava.

- **NAGRADE OD NATJECANJA**

Početkom lipnja UEFA je objavila novčane nagrade za klubove koji će u sezoni 2018-2019 sudjelovati u njenim natjecanjima – Ligi prvaka i Europskoj ligi.

Liga prvaka je najveće klubsko nogometno natjecanje na svijetu. Procjenjuje se da finale ovog natjecanja preko televizije gleda preko 300 miliona gledatelja. Turnir je osnovan 1955. Godine a Real Madrid je najuspješniji klub sa 13 naslova Lige prvaka. Posljednju titulu su osvojili u svibnju ove godine pobjedivši engleski Liverpool sa 3:1.

UEFA je ove sezone osigurala 2.04 milijarde eura za Ligu prvaka i utakmicu Superkupa (osvajač lige prvaka i osjvajač Europske lige). Za nastup u prvom pretkolu kvalifikacija nagrada je 230 000 eura te raste kroz kvalifikacijske runde. 280 000 eura za prvu rundu kvafikacija, 380 000 eura za drugu rundu te 480 000 eura za treću rundu. Nastup u playoffu nosi 5 miliona eura a ulazak u skupine 15.25 miliona eura. Pobjeda u skupini donosi 2.7 milijuna što je 1.2 milijuna više nego prošle sezone, a remi 900.000. Oni koji nastupe u finalu dobit će svaki po 15 milijuna, a pobjedniku idu još dodatna četiri milijuna eura.

Slika 10. Klubovi koji nastupaju u Ligi prvaka ove sezone.

Izvor:GL trends 2018/19 Champions League Draw

Europska liga nosi upno manje nagrade od Lige prvaka. Ove sezone će klubovi koji nastupaju u Europskoj ligi podjeliti 560 miliona eura što je povećanje u odnosu na prošlu sezonu (prošle sezone fond je bio 399.8 miliuna eura). Hrvatska će imati samo jednog predstavnika – Dinamo Zagreb.

U pretkolu kvalifikacija nagrada je 220 000 eura, prvo kolo kvalifikacija 240 000 eura te raste po 20 000eura svako sljedeće pretkolo. Ulazak u skupine nosi 2.92 miliona eura dok svaka pobjeda u skupini nosi 570 000 eura a remi 190 000 eura. Pobjedniku skupine ide dodatnih

miliou eura a drugoplasiranom pola miliuna eura. Finale nosi po 4,5 miliona eura za svaki klub a pobjeda u finalu dodatna 4 miliona.

Što se tiće nagrada u nacionalnim prvenstvima, one ovise o pojedinim savezima. Najveće nagrade isključivo od pozicije u prvenstvu imaju Englezi.

Premier League | 2016/17 Payments to Clubs

Club Name	UK Live	Equal Share	Facility Fees	Merit Payment	Overseas TV	Central Commercial	Total Payment
Chelsea	28	35,301,989	32,827,014	38,832,180	39,090,596	4,759,404	**150,811,183**
Tottenham Hotspur	25	35,301,989	29,418,765	36,890,571	39,090,596	4,759,404	**145,461,325**
Manchester City	28	35,301,989	32,827,014	34,948,962	39,090,596	4,759,404	**146,927,965**
Liverpool	29	35,301,989	33,963,097	33,007,353	39,090,596	4,759,404	**146,122,439**
Arsenal	25	35,301,989	29,418,765	31,065,744	39,090,596	4,759,404	**139,636,498**
Manchester United	28	35,301,989	32,827,014	29,124,135	39,090,596	4,759,404	**141,103,138**
Everton	18	35,301,989	21,466,184	27,182,526	39,090,596	4,759,404	**127,800,699**
Southampton	15	35,301,989	18,057,935	25,240,917	39,090,596	4,759,404	**122,450,841**
AFC Bournemouth	13	35,301,989	15,785,769	23,299,308	39,090,596	4,759,404	**118,237,066**
West Bromwich Albion	11	35,301,989	13,513,603	21,357,699	39,090,596	4,759,404	**114,023,291**
West Ham United	15	35,301,989	18,057,935	19,416,090	39,090,596	4,759,404	**116,626,014**
Leicester City	16	35,301,989	19,194,018	17,474,481	39,090,596	4,759,404	**115,820,488**
Stoke City	10	35,301,989	12,377,520	15,532,872	39,090,596	4,759,404	**107,062,381**
Crystal Palace	14	35,301,989	16,921,852	13,591,263	39,090,596	4,759,404	**109,665,104**
Swansea City	10	35,301,989	12,377,520	11,649,654	39,090,596	4,759,404	**103,179,163**
Burnley	10	35,301,989	12,377,520	9,708,045	39,090,596	4,759,404	**101,237,554**
Watford	13	35,301,989	15,785,769	7,766,436	39,090,596	4,759,404	**102,704,194**
Hull City	10	35,301,989	12,377,520	5,824,827	39,090,596	4,759,404	**97,354,336**
Middlesbrough	13	35,301,989	15,785,769	3,883,218	39,090,596	4,759,404	**98,820,976**
Sunderland	10	35,301,989	12,377,520	1,941,609	39,090,596	4,759,404	**93,471,118**
All figures in £		706,039,780	407,738,103	407,737,890	781,811,920	95,188,080	**2,398,515,773**

Slika 11. Prihodi od nagrada i tv prava pojedinačno te ukupno u engleskoj Premier ligi

Izvor: https://www.premierleague.com/news/405400

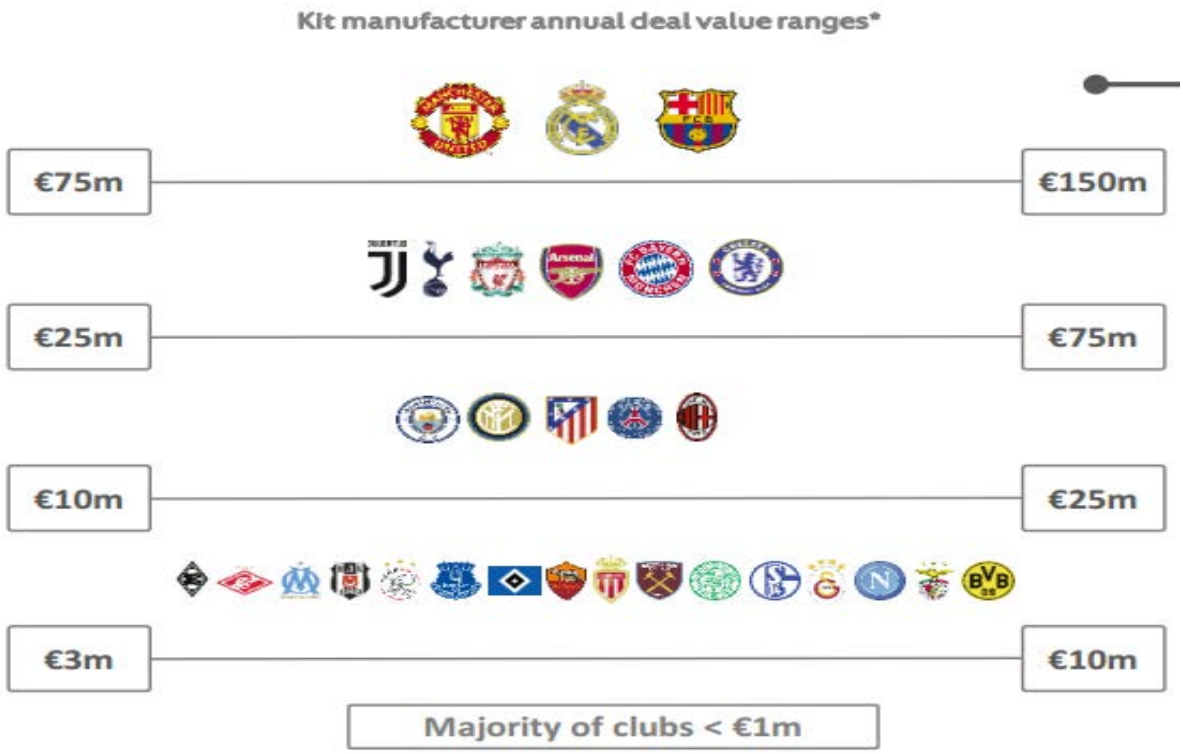
Možemo vidjeti da je u sezoni 2016-2017 prvo mjesto na kraju sezone nosilo 38,8 miliona funti dok je Real Madrid iste sezone za prvo mjesto u Španjolskoj La ligi osvoio 20,8 miliona eura a drugoplasirana Barcelona 18,6 miliona eura.

Također vidimo da klubovi značajne iznose ostvaruju od samih ulaznica za susrete, nijedan klub u Engleskoj nije zaradio manje od 12 miliona eura od ulaznica.

- **SPONZORSTVA I OSTALI MARKETINŠKI PRIHODI**

Ustanovili smo da je nogomet postao industrija i tvornica novca. Iz tog razloga sponzori svake godine klubovima isplaćuju sve veće količine novca za stavljanje svog loga na dres. Struktura prihoda većine klubova se iz sezone u sezonu mijenja u korist sponzorskih i marketinškig ugovora. Važno je napomenuti da su razlike između elitnih i prosječnih klubova u sponzorskim prihodima postale ogromne. Top tri kluba uprihode 100 puta više od ugovora s tehničkim sponzorom i do 25 puta više od sponzorskih ugovora na dresovima od svih ostalih klubova zajedno u njihovim ligama. Ugovori s tehničkim sponzorima su uglavnom na 10+ godina a trenutno najveći na tržištu tehničkih sponzora su Nike i Adidas sa oko 40% udjela. Iako imaju gotovo polovinu tržišta, nigdje nemaju lokalnu dominaciju. Zanimljivo je i da su sponzori na dresovima uglavnom domaće tvrtke dok inozemni sponzori čine tek 24% udjela. Strane sponzore uglavnom imaju klubovi engleske lige te nekolicina velikih klubova u ostalim ligama. Što se tiče cijene dresova, najveću prosječnu cijenu ima Nike (71 Euro) a najnižu Joma (54 Eura).

Klubovi s najvećim ugovorima s tehničkim sponzorom su Manchester United, Real Madrid i Barcelona. Real Madrid ima desetogodišnji sponzor sa Adidasom kojim su porušili sve rekorde. Prema ugovoru Real Madridu će u deset godina samo od Adidasa biti isplaćeno 1,6 milijardi dolara ili 160 miliona dolara godišnje. Zanimljiv je i podatak da Real Madrid godišnje samo od prodaje dresova zaradi gotovo 200 miliona dolara. Manchester United također ima ugovor s Adidasom kao tehničkim sponzorom. Od desetogodišnjeg ugovora United će uprihoditi 1,1 milijari dolara a godišnje, samo od prodaje dresova zarade 190 miliona dolara. Barcelona je potpisala novi desetogodišnji ugovor s američkom kompanijom Nike prema kojem zarađuje 100 miliona eura godišnje dok je po prethodnom ugovoru imala 33 miliona eura godišnje.

Slika 12. Prihodi od tehničkih sponzora kod najvećih eurposkih klubova

Izvor: http://www.nogometplus.net/index.php/ostalo/uefa-izvjestaj-2-dio-sponzori-i-struktura-vlasnistva-u-klubovima/

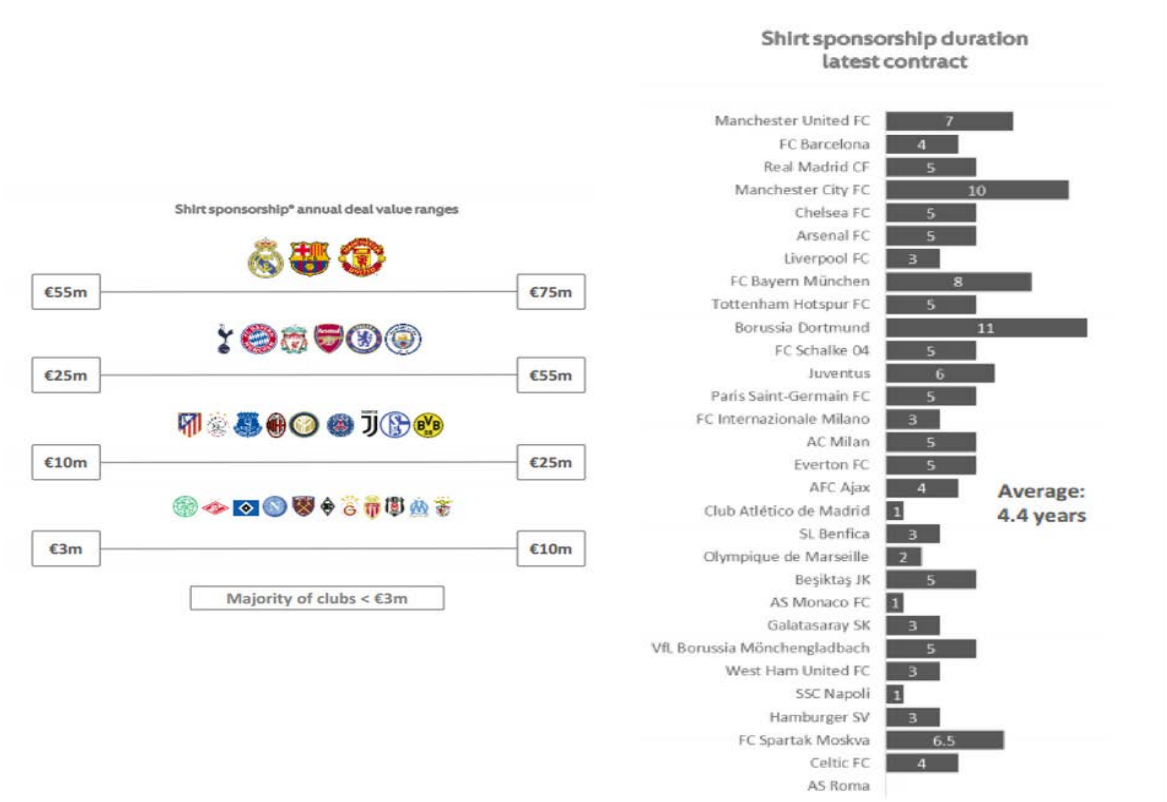
Prosječne najskuplje ligaške dresove ima Švicarska (zbog visokog životnog standarda) s 87 eura po dresu. Slijede ih njemačka Bundesliga sa 80 eura po dresu, talijanska Seria A sa 79 eura po dresu te franscuska Ligue 1 sa 78 eura i španjolska La Liga sa 71 eurom po dresu. Najjeftinije ligaške dresove imaju Ukrajinci koji plaćaju u prosjeku 43 eura po dresu. Ako ćemo gledati pojedinačno klupske cijene dresova, najskuplji je onaj Young Boysa (Švicarska – Bern) koji košta 102 eura. Slijede ga Schalke i Bayern (Njemačka) te Milan i Juventus (Italija) sa 90 eura po dresu.

Iako nogomet raste na globalnoj razini, sponzori na dresovima su, kao što smo već spomenuli, uglavnom domaće tvrtke. 64% klubova za glavnog sponzora na dresu ima domaću tvrtku, 24 % klubova ima stranog sponzora a 12% klubova nema glavnog sponzora na dresu. (prema podacima iz listopada 2017- nogomet plus – UEFA izvještaji.)

Što se tiče visine sponzorskih ugovora, opet u njihovim visinama predvode isti klubovi. Tako je Real Madrid prošle sezone potpisao petogodišnji ugovor sa avio kompanijom Emirates prema kojem će godišnje zarađivati 70 miliuna eura. Manchester United ima ugovor sa

Chevroletom od kojeg godišnje uprihode 62 miliuna eura, dok Barcelona godišnje zaradi 55 miliona eura od Rakutena. Slijedi ih Chelsea koji ima petogodišnji ugovor s japanskim proizvođačem guma Yokohama Rubber company prema kojem japanci isplaćuju oko 50 miliona eura godišnje.

Glavni sponzori na dresovima su uglavnom kockarnice i kladionice. Tvrtke iz ove kategorije su najzastupljenije u engleskoj prvoj i drugoj ligi te u grčkoj prvoj ligi. U Švicarskoj glavni sponzori su uglavnom financijske institucije dok su u Škotskoj to uglavnom industrijske tvrtke.

Slika 13. Visina i dužina trajanja najvećih sponzorskih ugovora u europi

Izvor: http://www.nogometplus.net/index.php/ostalo/uefa-izvjestaj-2-dio-sponzori-i-struktura-vlasnistva-u-klubovima/

Potrbno je izvojiti i podatak da je u 16 najboljih europskih liga, gotovo svako četvrti klub prodao prava na naziv stadiona svojim sponzorima a postoje i sponzorski ugovori za rukave dresova, za opremu koja se koristi samo na treningu te razni sponzorski ugovori koji tvrtkama omugućavaju reklamno mjesto na stadionu, korištenje grba kluba i slično.

4. Analiza izvora financiranja profesionalnih nogometnih klubova u RH

Prva hrvatska nogometna liga (HNL), poznata kao i Hrvatski telekom prva liga sastoji se od 10 klubova iz Republike Hrvatske. U jednoj natjecateljskoj sezoni se odigra 36 utakmica. Svaki klub odigra po 4 utakmice sa svakim suparnikom, dakle igra se četverokružni sustav natjecanja. Momčad koja na kraju sezone završi posljednja ispada u niži rang natjecanja (2. HNL) dok pretposljednja momčad ide u doigravanje s drugom momčadi iz druge lige. Prvak lige nastupa u pretkolu Lige prvaka dok drugoplasirani i trećeplasirani te osvajač kupa idu u pretkolo Europske lige.

Financijski rezultati financijskog poslovanja devet klubova koji su lani nastupili u 1. HNL (Rudeš nije objavio podatke iako je trebao jer je registriran kao udruga građana) govore da su u prošloj godini klubovi imali ukupne prihode od 709.850.503 kune što je oko 180 miliona kuna manje nego 2016. Tih 9 klubova su: Dinamo, Hajduk, Rijeka, Osijek, Lokomotiva. Slaven Belupo, Istra 1961, Cibalia i Inter Zaprešić.

Ukupni rashodi su im bili 816.668.777 kuna što je za oko 50 milijuna kuna više nego u 2016. godini. Zajednički gledano promatrani klubovi su tako u 2017. godini zabilježili gubitak od oko 106 milijuna kuna čemu je uvjerljivo najviše doprinio manjak koji je iskazao GNK Dinamo.

	HNK Cibalia	HNK Hajduk	NK Istra 1961	NK Osijek	HNK Rijeka
Prihod	9.225.427	173.280.337	13.095.428	68.081.887	145.107.692
Rashod	11.720.447	142.603.834	23.764.335	75.598.685	142.377.093
Dobit/Gubitak	2.495.020	24.986.932	10.668.907	7.516.798	1.838.921
Broj zaposlenih	27	63	30	58	19
Prosječna plaća	4.945	6.967	6.948	40.463	7.551
	GNK Dinamo	NK Lokomotiva	NK Slaven Belupo	NK Inter-Zaprešić	NK Rudeš
Prihod	242.303.748	27.414.152	17.539.201	13.802.630	
Rashod	355.149.365	34.718.796	17.441.376	13.294.846	
Dobit/Gubitak	112.845.617	7.304.644	97.825	507.784	
Broj zaposlenik	90	41	18	17	

Slika 14. Financijski rezultati sezone 2017/2018

Izvor: transparentno.hr i Ministarstvo financija

Dakle prema dostupnim informacijama možemo reći da su prethodnoj sezoni 4 kluba poslovala s dobiti i to: Hajduk, Rijeka, Slaven Belupo i Inter Zaprešić. Najbolji financijski rezultat ostvario je Hajduk koji je poslovao s dobiti od oko 25 milijuna kuna. Slijede Rijeka s 1,8 miljuna kuna profita te Zaprešić s 500 000kn i Slaven Belupo sa 100 000 profita. Treba istaknuti i Dinamo koji je ostvario najveći gubitak od otprilike 113 milijuna kuna.

Hrvatski nogometni klubovi prihode ostvaruju većinom od transfera igrača za razliku od klubova u europskim ligama koji značajne prihode ostvaruju i od tv prava, ulaznica, suvenira, dresova i nagrada. Dinamo ima najveći budžet u prvenstvu, otprilike 30 milijuna eura, a čak 55 % udjela nose transferi a odmah nakon toga nagrade UEFA-e s 28%. Ove sezone je Dinamo zaradio 5 milijuna eura za nastup u playoffu Lige prvaka te dodatnih 1.16 milijuna za pobjede u pretkolima Lige prvaka te dodatnih 2.92 milijuna eura za plasman u skupine Eurposke lige. Dakle Dinamo je ove sezone već zaradio 9 milijuna eura od UEFA-e a ima priliku taj iznos dodatno podebljati dobrim igrama u Europskoj ligi. Naravno ovakva struktura prihoda je rizična jer ukoliko se dogodi koja sezona bez europskih uspjeha, klubu će ponestati novca na koji ne mogu računati da će ga dobiti od svojih navijača kojih gotovo da ni nemaju. Naime Dinamo od prodaje ulaznica uprihodi samo mizernih 2 % prihoda te od marketinga i medijskih prava dodatnih 2 % prihoda. Dakle samo 4% budžeta dolazi od ulaznica i marketinških aktivnosti što na duge staze nikako ne pridonosi stabilnosti kluba niti ulijeva sigurnost da će u budućnosti biti likvidni. Ne možemo ne primjetiti da grad Zagreb Dinamu godišnje daje 8 % budžeta što je oko 2,5 miliona eura. Mnogima je nezamislivo da se profesionalni nogometni klub financira s 2,5 miliona eura godišnje iz gradskog proračuna ali takva je stvar kod Dinama.

Slika 15. Struktura financija dinama

Izvor: GOL.HR

Za razliku od Dinama, Hajduk gotovo 13% budžeta uprihodi od ulaznica a od marketinga i medijskih prva imaju čak 12,5 % budžeta. I Hajduk, kao i Dinamo i kao i ostatak hrvatskih klubova većinu prihoda ostvaruje transferima koji su u prošloj sezoni iznosili oko 43% budžeta. Dugoročno financiranje budžeta pretežno transferima je također rizično iz razloga što klub svake sezone mora prodavati igrače, nekada i ispod cijene samo da bi mogao prikupiti dovoljno financija za normalno funkcioniranje. Grad godišnje klubu dodijeli oko 5% budžeta ali to je 5 miliona kuna u usporedbi s 2,5 miliona eura koje grad Zagreb dodijeli Dinamu. Treba uzeti u obzir i to što Dinamo ima više nego dvostruko veći budžet od Hajduka.

Slika 16. Struktura

Izvor: GOL.HR

Rijeka gotovo tri četvrtine prihoda zaradi od transfera igrača što je gotovo pa neodrživ model poslovanja na duge staze. Oni su predložili Opatijsku inicijativu prema

Slika 17. Struktura prihoda NK rijeka

Izvor: GOL.HR

Slika 18. Usporedba HNL-a s ligama u okruženju

Izvor: GOL.HR

Na slici 18 možemo vidjeti da je HNL na posljednjem mjestu po udjelu prihoda od sponzorstava te da se gotovo svi klubovi financiraju isključivo od transfera izuzmemo li Hajduk iz analize.

Neki od razloga male posjećenosti ligaških utakmica ali i neizainteresiranosti tvrtki za ligaški nogomet su: loša infrastruktura (gotovo svi stadioni su u lošem stanju i potrebna su velika ulaganja zbog godina zapuštanja), nezanimljivost lige (Dinamo je 10 godina zaredom bio prvak, takav niz je nemoguće ostvariti u nijednom normalnom prvenstvu), razne afere s namještanjem utakmica i plaćanjem sudaca i sl.

Izuzmemo li 4 najveća kluba (Hajduk, Dinamo, Rijeka i Osijek) ostat će nam 6 klubova koje gotovo nitko ne prati i čije sponzoriranje nema pretjeranog smisla. Zašto biti glavni sponzor nogometnom klubu kojeg će na station doći pogledati tisuću do dvije tisuće gledatelja. Više ljudi čemo susresti vikendom na gradskom trgu na kavi, bez obzira o kojem gradu da se radi.

HNL je gotovo jedina liga u okruženju koja ima trend pada gledatelja. Jedina svijetla točka je Hajduk kojeg proteklih sezona u prosjeku na stadionu prati više od 10 000 gledatelja.

4.1. Izvori financija nogometnog kluba Hajduk

HNK Hajduk je nogometni klub iz Splita. Osnovan je 1911. Godine i svoje domaće utakmice igra na gradskom stadionu Poljud. Uz Dinamo, Hajduk je najpopularniji klub u Hrvatskoj i trenutno broji najviše navijača u državi i ima najveću prosječnu posjećenost na utakmicama. Hajduk je klub bogate povijesti koji je u bliskoj prošlosti prolazio kroz turbulentno razdoblje u kojem je promjenjen model poslovanja. Klub trenutno ima najzdravije temelje za budućnost u državi te ćemo u daljnjoj analizi obraditi strukturu njegovih prihoda i rashoda.

AKTIVA	2016	2017
DUGOTRAJNA IMOVINA	**168,827,462**	**165,226,324**
KRATKOTRAJNA IMOVINA	**38,918,476**	**86,085,067**
Zalihe	6,579,940	6,029,360
Potraživanja	21,156,345	64,890,169
Dani zajmovi, depoziti	152,114	1,360,676
Novac u banci i blagajni	11,030,077	13,804,862
TROŠKOVI BUDUĆEG RAZDOBLJA	**16,488,486**	**8,495,243**
UKUPNO AKTIVA	224,234,424	259,806,634

PASIVA	2016	2017
KAPITAL I REZERVE	**148,663,001**	**174,771,356**
REZERVIRANJA	**6,552,177**	**6,576,248**
DUGOROČNE OBVEZE	**40,500**	**147,544**
KRATKOROČNE OBVEZE	**63,913,873**	**73,478,896**
Obveze prema poduzetnicima unutar grupe	5,947,250	6,848,476
Obveze za zajmove poduzetnika unutar grupe	23,370,765	4,794,075
Obveze prema Udruzi Naš Hajduk	2,899,172	4,960,825
Obveze prema bankama	2,308,837	9,348,288
Dobavljači u zemlji	13,110,501	13,707,003
Igrači i treneri	4,833,718	15,167,111
Dobavljači u inozemstvu	3,552,283	5,562,241
Transferi	3,927,782	4,447,628
Obveze prema zaposlenicima	406,087	501,056
Obveze za poreze, doprinose i sl	927,247	7,068,365
Ostale kratkoročne obveze	2,630,231	1,073,828
PRIHOD BUDUĆEG RAZDOBLJA	**5,064,873**	**4,832,580**
UKUPNO PASIVA	224,234,424	259,806,624

Slika 19. Bilanca nogometnog kluba Hajduk za zadnje 2 sezone

Izvor : Nogometplus.net

U izvješću valja primjetiti odmah drugu stavku, kratkotrajnu imovinu koja se povećala s 38 na 86 milijuna kuna. Potraživanja od kupaca su narasla s 21 milijuna na gotovo 65 milijuna kuna. Potraživanja su narasla zahvaljujući izlaznim transferima u posljednjih godinu dana (Lovre Kalinić i Nikola Vlašić). Ovo je prvi put u posljednjih tko zna koliko godina da su Hajduku dužni više nego što je Hajduk dužan drugima tj. Da je kratkotrajna imovina veća od kratkoročnih obveza. Iako bi koeficijent tekuće likvidnosti trebao biti 2, Hajdukov koeficijent od 1,17 je odlična stvar iz razloga što je do nedavno on bio manji od 0,5 te moramo primjetiti njegov pozitivan trend.

Nadalje vidimo smanjenje obveza za zajmove od 18 milijuna kuna što znači da je Hajduk u potpunosti podmirio kredit grada Splita od 30 milijuna kuna kojim se Hajduk prije 5 godina doslovno spašavao od stečaja. Novca nije bilo niti za isplate plaća igračima i zaposlenicima.

Obaveze prema igračima i trenerima su narasle za 10 milijuna kuna što možemo pripisati pokušaju hajduka da dovede stručne ljude u omladinsku školu i upravu kluba te dolasku nekolicine igrača koji bi trebali pomoći Hajduku da se vrati na put stare slave. Zanimljivo je da je Hajduk podigao kredit kod banaka s ciljem održavanja likvidnosti dok ne sjednu uplate za prodane igrače. Valja istaknuti da je hajdukovo pozitivno poslovanje primjećeno i od strane banaka koje su ovog puta bez problema Hajduku dale kredit za likvidnost.

POSLOVNA AKTIVNOST	2016	2017
Prihodi od sponzora	10,979,011	10,100,331
Prihodi od utakmica	10,717,942	10,906,449
Prihod od UEFA-e	10,223,639	8,769,088
Prihod od prodaje robe, usluga i suvenira	8,821,570	8,845,848
Prihodi od oglašavanja	4,345,821	4,411,025
Prihodi od korištenja znaka i imena	3,793,304	2,400,147
Prihodi od najmova	3,083,089	3,171,164
Prava emitiranja	2,788,925	3,263,331
Prihodi od refundacija (povrat sredstava za ulaganja u infrastrukturu)	375,281	6,085,337
Prihodi od donacija	1,431,574	5,654,574
Ostalo	2,668,332	888,267
UKUPNO POSLOVNI PRIHODI	**59,228,488**	**64,495,561**
Troškovi sirovina i materijala	4,095,523	4,968,689
Troškovi prodane robe	6,407,640	5,539,105
Troškovi igrača 1. momčadi	18,288,853	29,950,533
Troškovi ostalog sportskog osoblja	8,142,935	9,067,642
Trošak organizacije utakmica	9,125,839	9,606,856
Ostali troškovi osnovne djelatnosti	2,283,402	2,480,001
Ostali materijalni troškovi	9,430,362	11,051,974
Troškovi osoblja	9,114,872	9,059,602
Stipendije sportašima i hranarina	4,166,032	4,782,691
Trošak reprezentacije	1,099,048	2,474,993
Ostali troškovi	1,573,471	1,766,029
Vrijednosna usklađenja	1,820,789	5,678,702
Rezerviranja	3,528,497	313,592
Ostali poslovni rashodi	4,753,391	3,640,835
UKUPNO POSLOVNI RASHODI	**83,830,654**	**100,381,244**
REZULTAT POSLOVNIH AKTIVNOSTI	**-24,602,166**	**-35,885,683**

Slika 20. Poslovne aktivnosti

Izvor: Nogometplus

Kada se pogleda tablica s prihodima i rashodima može se vidjeti da su oni gotovo na istoj razini kao i godinu prije. Prihodi od marketinških aktivnosti (sponzora, ulaznica, oglašavanja, najmova...) su svi u rasponu od 5% plus/minus. Povećani su prihodi od tv prava za 500 000kn a smanjeni od korištenja grba za 500 000kn. Smanjen je i prihod od UEFA-e , za 1,5 miliona kuna. U tekućoj sezoni Hajduk je dogurao do trećeg kola playoffa tako da se i u 2018. godini mogu očekivati približni prihodi od UEFA-e.

Pregledom marketinških prihoda postavlja se pitanje da li je Hajduk dostigao svoj maksimum u iskorištavanju marketinških i prodajnih aktivnosti. Posebice kada znamo da ostali klubovi u ligi nisu niti blizu Hajduku po marketinškim prihodima. Moglo bi se reći da Hajduk ostvaruje maksimum marketinških prihoda s obzirom na trenutne (poprilično loše) rezultate, te da bi poboljšanjem igre, pa samim time i rezultata i marketinški prihodi će rasti.

Sveukupni poslovni prihodi su povećani za 5 milijuna kuna, što je, s obzirom na to da je 11 milijuna donacija/refundacija grada, korak unazad i minus za upravu. S druge strane rashodi su povećani s 83 na 100 milijuna kuna te gotovo svaka stavka rashoda bilježi povećanje. Rast nekih rashoda je planski napravljen, poput rasta troškova prve momčadi. Nadalje plaće sportskog osoblja su porasle za oko 10%, troškovi organizacije utakmica su veći za 500 000kn ponajprije zbog toga što Hajduk ima B momčad koja je tada igrala 3.HNL jug (sada igraju 2.HNL) . te povećanje stipendija mladim igračima za 500 000kn što je također dobar potez jer pokazuje da se Hajduk okreće svojim mladim snagama.

Bilježi se i rast troškova takozvanih sitnih stavki poput povećanja intelektualnih usluga s 2,4 na 3,2 miliuna kuna, zatim porast troška telefona i prijevoza s 1,2 na 2 miliuna kuna i sl.

Dakle kada se podvuče crta ispod poslovnih aktivnosti, zabrinjava povećanje razlike između poslovnih prihoda i rashoda koji su u 2017. Iznosili 35 miluna kuna. Dakle povećava se ovisnost Hajduka o izlaznim transferima koji trebaju pokrpati tu rupu.

TRANSFERI	2016	2017
Prihod od transfera	66,707,910	100,430,196
Prihod od solidarnih naknada	880,113	4,622,994
Naknade za razvoj mladih igrača	26,817	2,505,283
Ukupni prihodi od transfera	**67,614,840**	**107,558,473**
Udio igrača u izlaznim transferima	5,811,272	13,381,427
Naknade agentima	5,450,187	14,178,398
Trošak ulaznih transfera	2,286,766	5,153,477
Ukupni trošak transfera	**13,548,225**	**32,713,302**
REZULTAT TRANSFERA	**54,066,615**	**74,845,171**

Slika 15. Transferi NK Hajduk

Izvor:Nogometplus.net

REZULTAT POSLOVANJA	2016	2017
Poslovni prihodi	59,228,488	64,495,561
Poslovni rashodi	83,830,654	100,381,244
Prihodi od transfera	67,614,840	107,558,473
Troškovi transfera	13,548,225	32,713,302
EBITDA	**29,464,449**	**38,959,488**
Financijski prihodi	151,937	4,603,635
Financijski rashodi	1,138,333	2,048,011
Amortizacija	8,659,268	9,202,692
Dobit prije oporezivanja	**19,818,785**	**32,312,420**
Porez na dobit	**19,721**	**5,931,417**
NETO DOBIT	**19,799,064**	**26,381,003**

Slika 21. Rezultat poslovanja NK Hajduk

Izvor: Nogometplus.net

Kada se pogleda ukupni rezultat, on izgleda dobro. Ostvarena dobit nakon oporezivanja je 26 milijuna kuna što je, kada znamo financijske rezultate drugih klubova u ligi, ali i Hajdukove financijske rezultate u prošlosti, do nedavno izgledalo nemoguće. Ipak stagnacija poslovnih prihoda te povećanje jaza između prihoda i rashoda ipak pozivaju na dozu opreza jer ne može se očekivati da će klub svake sezone prodati po jednog ili dva vrhunska igrača kao što je Vlašić. Dovoljno je pogledati Dinamovu prošlu godinu kada nije bilo kapitalnih transfera i minus od 120 milijuna kuna kako bi se znalo da takva politika ipak nije dugoročno održiva.

5. ZAKLJUČAK

Sport je sastavni dio svakodnevnice ljudskih života još od davnina. Iako se počeci sporta vežu za pripreme za rat i vojne vježbe, sport se razvio do neslučenih razina. Današnji sport se dijeli na amaterski i profesionalni. Analizom financiranja profesionalnog nogometa možemo zaključiti da je profesionalni nogomet postao industrija u kojoj se okreće velika količina novca. Profesionalni nogometni klubovi u Europi ostvaruju ogromne prihode iz raznih izvora kao što su: ulaznice, sponzorstva, tv prava, razni suveniri i dresovi i sl. Za raliku od europskih klubova, financije hrvatskih nogometnih klubova, osim što su mnogostruko manje, razlikuju se i u strukturi pa tako većinu prihoda ostvaruju iz transfera.

Smatram da je to dugoročno neodrživ sustav jer je lako moguće da se dogodi nekoliko vezanih sezona bez velikog transfera koji bi trebao pokrpati minuse poslovanja. Sama činjenica da hrvatski klubovi posluju u minusu te da te minuse znaju pokrpati jedino transferima je zabrinjavajuća.

Također smatram da su marketinški potencijali u hrvatskom nogometu u potpunosti neiskorišteni za razliku od europskog nogometa gdje se sponzori „tuku“ da bi dobili mogućnost da budu sponzori nekom velikom klubu. Valja spomenuti i malu posjećenost domaćih utakmica koja je izuzev kod nogometnog kluba Hajduk zabrinjavajuća.

Smatram da sport, pa tako i nogomet nudi velike prilike i ima puno potencijala za razvoj te ne treba zaboraviti kakve učinke nogometni rezultat može imati na neku državu i grad. Uzmimo za primjer našu nogometnu reprezentaciju koja je drugim mjestom na svjetskom nogometnom prvenstvu u Rusiji ovo ljeto Hrvatsku još više istaknula kao turističku destinaciju te nam donijela ogromnu reklamu i publicitet koji se novcem ne bi mogli kupiti.

6. SAŽETAK

Sport je dio ljudskih života već tisućama godina. Od samih početaka imao je veliki značaj za stanovništvo te se još od stare Grčke sportaše gledalo s divljenjem. Trebalo je proći godina i godina da bi dobili ovo što danas imamo. Sport, a posebno nogomet je postao nezaobilazna tema svakodnevnih razgovora i života. Nogometni klubovi su postali poput velikih tvrtki koje godišnje imaju ogromne prihode ali i rashode. Zbog svog obujma i kompleksnosti, financiranje nogometnih klubova je postalo pitanje opstanka nogometnih klubova. Pitanje financiranja nogometnih klubova je problem čije bi rješavanje doprinijelo ne samo razvoju nogometa, već i razvoju cijelog gospodarstva.

Ključne riječi: nogomet, financije, izvori financija

7.ABSTRACT

Sport has been a part of human life for thousands of years. From te oldest begginings it had great significance for the populations, and ever since Ancient Greek, people look at athletes with admirations. It took years and years to get what we have today. Sport, especially football, has become an inevitable topic of everyday conversations and life. Football clubs have become the same like big companies that have huge revenues and costs each year. Due to its volume and complexity, the financing of football clubs has become a question of their existence. The issue of financing football clubs is a problem that would have contributed not only to the development of football but also to the development of the entire economy.

Key words : football, finance, source of financing

8.POPIS LITERATURE

1. Forbes (2013): Soccer team evaluation, dostupno na: http://www.forbes.com/soccervaluations/
2. GNK Dinamo, službena stranica, dostupno na: https://gnkdinamo.hr
3. HNK Hajduk, službena stranica, dostupno na: http://www.hajduk.hr
4. Mance, V. (2012): Financiranje sporta u zemljama EU
5. Milanović, D., Čustonja, Z., Bilić D. (2011): Temeljna načela i smjernice razvoja športa u Republici Hrvatskoj
6. **Ratko R. Božović – Sociollogija i sport (2008)**
7. Robert Jambrović - USPOREDBA SUSTAVA AMATERSKOG I PROFESIONALNOG SPORTA (2016)
8. Web stranica: **http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=59859**
9. Web stranica: http://www.nogometplus.net
10. Web stranica: **https://bs.wikipedia.org/wiki/Sport**
11. Web stranica:**https://zir.nsk.hr/islandora/object/mev:411/preview** -
12. Web stranica:https://hr.wikipedia.org/wiki/Nogomet